

**Адміністративне право
України**
Особлива частина
Академічний курс

За загальною редакцією
академіка Національної академії правових наук України
доктора юридичних наук, професора
О. М. Бандурки

Харків
2013

УДК 342.92(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)301.1я73
А31

Рецензенти:

Алфьоров С. М., д-р юрид. наук, проф., заслужений юрист України;
Копиленко О. Л., д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. НАН України;
Подолька А. М., д-р юрид. наук, доц., заслужений юрист України

*Затверджено Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ,
протокол № 9 від 30.08.2013*

Адміністративне право України. Особлива частина.
А31 Академічний курс : [підручник] / за заг. ред. акад.
НАПрН України О. М. Бандурки. – Х. : Золота миля, 2013. –
840 с.

ISBN 978-966-610-211-2

В Академічному курсі на основі досягнень адміністративно-правової науки, сучасного законодавства України і практики його застосування висвітлено основні питання курсу адміністративного права України (особливої частини).

Для курсантів, студентів, ад'юнктів, аспірантів та викладачів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти, а також наукових і практичних працівників.

УДК 342.92(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)301.1я73

Зміст

Передмова	14
-----------------	----

Розділ I

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Глава 1

Доктринальні підходи до визначення поняття та структури Особливої частини адміністративного права України

§ 1.1. Розвиток наукових поглядів на поняття та структуру Особливої частини адміністративного права України	16
§ 1.2. Сучасні підходи до розуміння поняття та структури Особливої частини адміністративного права України	21
§ 1.3. Поняття сфери, галузі, підгалузі державного управління	25
§ 1.4. Централізовані та регіональні засади в державному управлінні	31
§ 1.5. Загальна характеристика адміністративно- правових засад державного управління міжгалузевою, економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами	37
Запитання для самоконтролю	42
Література	42

Розділ II

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖГАЛУЗЕВОГО УПРАВЛІННЯ

Глава 2

Управління державною власністю

§ 2.1. Завдання та зміст управління державною власністю	45
--	----

§ 2.2. Система та правовий статус органів управління державною власністю	53
§ 2.3. Адміністративно-правові засади управління комунальною власністю	60
§ 2.4. Адміністративно-правове регулювання приватизації державного майна	70
Запитання для самоконтролю.....	75
Література	75

Глава 3

Управління фінансами

§ 3.1. Завдання та зміст управління фінансовою діяльністю	78
§ 3.2. Адміністративно-правові засади управління бюджетною діяльністю	86
§ 3.3. Адміністративно-правові засади управління банківською системою.....	91
§ 3.4. Адміністративно-правове регулювання у фінансово-кредитній сфері	96
§ 3.5. Адміністративно-правові засади управління оподаткуванням.....	100
§ 3.6. Державний контроль і нагляд у фінансовій сфері.....	109
§ 3.7. Адміністративна відповідальність за правопорушення у фінансовій сфері.....	124
Запитання до самоконтролю	125
Література	126

Глава 4

Управління в галузі інформації

§ 4.1. Завдання та зміст управління інформацією	127
§ 4.2. Адміністративно-правові засади управління інформацією.....	136
§ 4.3. Державний контроль і нагляд в інформаційній сфері.....	146
§ 4.4. Адміністративна відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері	154
Запитання для самоконтролю.....	163
Література	164

Глава 5

Управління в інших міжгалузевих сферах

§ 5.1. Організація державного управління статистикою	168
§ 5.2. Адміністративно-правові засади управління в сфері охорони праці	171
§ 5.3. Адміністративно-правові засади державного управління в сфері метрології, стандартизації, сертифікації.....	175
§ 5.4. Державний контроль та нагляд в сфері охорони праці, статистики, стандартизації, метрології та сертифікації	179
§ 5.5. Адміністративна відповідальність за правопорушення в сфері статистичної звітності, охорони праці, стандартизації, метрології і сертифікації.....	184
Запитання для самоконтролю.....	189
Література	189

Розділ III

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

Глава 6

Особливості управління економікою

§ 6.1. Мета і завдання державного управління економікою	191
§ 6.2. Структура державного управління економікою	195
§ 6.3. Державне управління і державне регулювання у сфері економіки	200
Запитання для самоконтролю.....	203
Література	204

Глава 7

Управління господарською діяльністю

§ 7.1. Поняття та види господарської діяльності .	206
§ 7.2. Адміністративно-правовий статус суб'єктів господарської діяльності.....	211

§ 7.3. Державна реєстрація та ліцензування господарської діяльності	217
§ 7.4. Завдання та зміст управління підприємницькою діяльністю	227
§ 7.5. Система та адміністративно-правовий статус суб'єктів підприємницької діяльності	229
§ 7.6. Державний контроль і нагляд у сфері господарської діяльності	233
§ 7.7. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері господарської діяльності ..	237
Запитання для самоконтролю	241
Література	241

Глава 8

Управління торговельною діяльністю

§ 8.1. Адміністративно-правове регулювання діяльності на фондовому ринку	245
§ 8.2. Адміністративно-правові засади управління торговельною діяльністю	249
§ 8.3. Державний контроль і нагляд у сфері торговельної діяльності	260
§ 8.4. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері торговельної діяльності ..	265
Запитання для самоконтролю	267
Література	267

Глава 9

Управління промисловістю

§ 9.1. Завдання і зміст управління промисловістю	269
§ 9.2. Система та правовий статус органів управління промисловістю	271
§ 9.3. Організація управління промисловими підприємствами	274
§ 9.4. Державний контроль і нагляд в управлінні промисловістю	278
§ 9.5. Адміністративна відповідальність за правопорушення в промисловості	280
Запитання до самоконтролю	281
Література	282

Глава 10

Управління агропромисловим виробництвом

§ 10.1. <i>Поняття та зміст управління агропромисловим виробництвом</i>	283
§ 10.2. <i>Система органів управління агропромисловим виробництвом</i>	286
§ 10.3. <i>Державний контроль і нагляд у сфері агропромислового виробництва</i>	296
§ 10.4. <i>Адміністративна відповідальність за правопорушення в агропромисловій сфері</i>	301
<i>Запитання для самоконтролю</i>	311
<i>Література</i>	312

Глава 11

Управління регіональним розвитком, будівництвом і житлово-комунальним господарством

§ 11.1. <i>Адміністративно-правові засади управління регіональним розвитком України</i>	315
§ 11.2. <i>Система та правовий стан органів управління будівництвом</i>	321
§ 11.3. <i>Адміністративно-правові засади управління житлово-комунальним господарством</i> . 326	
§ 11.4. <i>Державний контроль і нагляд у сфері будівництва та житлово-комунального господарства</i>	332
§ 11.5. <i>Адміністративна відповідальність за правопорушення у будівництві та житлово-комунальному господарстві</i>	337
<i>Запитання для самоконтролю</i>	343
<i>Література</i>	344

Глава 12

Управління інфраструктурою

§ 12.1. <i>Система та адміністративно-правовий статус органів управління інфраструктурою</i>	347
§ 12.2. <i>Державне управління авіаційним транспортом</i>	357
§ 12.3. <i>Адміністративно-правові засади управління автотранспортом</i>	361

§ 12.4. Адміністративно-правові засади управління морським та річковим транспортом	365
§ 12.5. Адміністративно-правові засади управління залізничним транспортом	368
§ 12.6. Адміністративно-правові засади управління зв'язком	372
§ 12.7. Адміністративно-правові засади управління трубопровідним транспортом	377
§ 12.8. Державний контроль і нагляд у сфері інфраструктури	379
§ 12.9. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інфраструктури	384
Запитання для самоконтролю	388
Література	389

Глава 13

Управління використанням природних ресурсів та охороною навколишнього середовища

§ 13.1. Завдання та зміст управління використанням природних ресурсів та охороною навколишнього середовища	391
§ 13.2. Адміністративно-правовий статус органів управління використанням природних ресурсів та охороною навколишнього середовища	394
§ 13.3. Адміністративно-правові засади управління використанням окремих видів природних ресурсів	401
§ 13.4. Державний контроль і нагляд у галузі використання природних ресурсів й охорони навколишнього середовища	408
§ 13.5. Адміністративна відповідальність за правопорушення у галузі охорони природи та використання природних ресурсів	410
Запитання для самоконтролю:	415
Література	416

Глава 14

Управління у сфері захисту економічної конкуренції

§ 14.1. Завдання та зміст управління у сфері захисту економічної конкуренції	418
--	-----

§ 14.2. адміністративно-правовий статус суб'єктів державного управління у сфері захисту економічної конкуренції	422
§ 14.3. Державний контроль у сфері захисту економічної конкуренції.....	430
§ 14.4. Адміністративна відповідальність за порушення правил торгівлі та антимонопольного законодавства.....	435
Запитання для самоконтролю.....	442
Література	442

Глава 15

Управління зовнішньоекономічною діяльністю

§ 15.1. Завдання та зміст управління зовнішньоекономічною діяльністю	443
§ 15.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління зовнішньоекономічною діяльністю	451
§ 15.3. Державний контроль і нагляд у сфері зовнішньоекономічної діяльності	458
§ 15.4. Адміністративно-правові засади управління митною справою.....	464
§ 15.5. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності та порушення митних правил	474
Запитання для самоконтролю.....	485
Література	486

Розділ IV

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЮ СФЕРОЮ

Глава 16

Управління у галузі освіти та науки

§ 16.1. Завдання та зміст управління у галузі освіти та науки	489
§ 16.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління у галузі освіти та науки.....	492

§ 16.3. Види та адміністративно-правовий статус навчальних закладів	505
§ 16.4. Особливості адміністративно-правового статусу відомчих навчальних закладів.....	521
§ 16.5. Адміністративно-правовий статус науково-дослідних (науково-технічних) установ та наукових товариств	524
§ 16.6. Державний контроль і нагляд в галузі освіти та науки	534
Запитання для самоконтролю.....	541
Література	541

Глава 17

Управління у галузі культури

§ 17.1. Завдання та зміст управління культурою .	544
§ 17.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління культурою	547
§ 17.3. Адміністративно-правові засади управління об'єктами культури	555
§ 17.4. Державний контроль та нагляд у сфері культури	568
§ 17.5. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері культури	569
Запитання для самоконтролю.....	572
Література	572

Глава 18

Управління в сфері охорони здоров'я

§ 18.1. Завдання та зміст управління охороною здоров'я.....	573
§ 18.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління охороною здоров'я	582
§ 18.3. Види та правовий статус установ охорони здоров'я.....	590
§ 18.4. Державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я. Організація, функції та повноваження санітарного нагляду	593
§ 18.5. Адміністративна відповідальність за правопорушення в галузі охорони здоров'я.....	610
Запитання для самоконтролю.....	616

Література 617

Глава 19

Управління у сфері соціального захисту населення

§ 19.1. Завдання та зміст управління соціальним захистом населення.....	618
§ 19.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління соціальним захистом населення.....	622
§ 19.3. Адміністративно-правові засади управління у сфері працевлаштування.....	632
§ 19.4. Адміністративно-правові засади у сфері пенсійного забезпечення.....	635
§ 19.5. Державний контроль та нагляд у сфері соціального захисту населення	639
Запитання для самоконтролю.....	641
<i>Література</i>	642

Розділ V

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Глава 20

Управління в сфері оборони

§ 20.1. Завдання та зміст управління обороною.....	643
§ 20.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління обороною.....	655
§ 20.3. Порядок комплектування Збройних Сил України	661
§ 20.4. Військова служба. Організація військового обліку.....	667
§ 20.5. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про загальний військовий обов'язок і військову службу.....	673
Запитання для самоконтролю.....	679
<i>Література</i>	679

Глава 21

Управління у сфері забезпечення національної безпеки

§ 21.1. Завдання та зміст управління у сфері забезпечення національної безпеки	681
§ 21.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління у сфері забезпечення національної безпеки.....	685
§ 21.3. Організація охорони державного кордону України	694
§ 21.4. Адміністративна відповідальність за порушення правил прикордонного режиму	701
Запитання для самоконтролю.....	706
Література	707

Глава 22

Управління у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки

§ 22.1. Завдання та зміст управління у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.....	709
§ 22.2. Система та адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ.....	716
§ 22.3. Поняття, завдання та система міліції	736
§ 22.4. Державне управління у сфері реалізації міграційної політики.....	740
§ 22.5. Адміністративно-правові засади управління у сфері захисту населення від надзвичайних ситуацій	752
§ 22.6. Державний контроль і нагляд у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.....	760
§ 22.7. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.....	764
Запитання для самоконтролю.....	768
Література	769

Глава 23

Управління юстицією

§ 23.1. Завдання та зміст управління юстицією ...	773
§ 23.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління юстицією	775
§ 23.3. Організація реєстрації актів цивільного стану	779
§ 23.4. Адміністративно-правові засади управління у сфері нотаріальної діяльності.....	782
§ 23.5. Державне управління у сфері захисту персональних даних.....	785
§ 23.6. Адміністративно-правові засади управління у сфері примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб)	788
§ 23.7. Адміністративно-правові засади управління виконанням кримінальних покарань .	792
Запитання для самоконтролю.....	794
Література	795

Глава 24

Управління закордонними справами

§ 24.1. Завдання та зміст управління закордонними справами	797
§ 24.2. Система та адміністративно-правовий статус органів управління закордонними справами	799
§ 24.3. Адміністративно-правове регулювання в'їзду в Україну і виїзду з України.....	804
Запитання для самоконтролю:.....	819
Література:	820
Словник	822
Термінологічний покажчик	828
Авторський колектив	837

Авторський колектив:

Передмова

Бандурка Олександр Маркович

Глава 1.

Доктринальні підходи до визначення поняття та структури Особливої частини адміністративного права України

*Бандурка Олександр Маркович,
Гусаров Сергій Миколайович*

Глава 2.

Управління державною власністю

*Мазепа Микола Миколайович,
Невядовський Владислав Олександрович*

Глава 3.

Управління фінансами

*Симовян Саркіс Ваграмович,
Пабат Олександр Васильович*

Глава 4.

Управління в галузі інформації

*Арістова Ірина Василівна,
Безпалова Ольга Ігорівна*

Глава 5.

Управління в інших міжгалузевих сферах

*Завальна Жанна Вікторівна,
Мельник Роман Сергійович*

Глава 6.

Управління економікою

*Комзюк Анатолій Трохимович,
Юшкевич Олена Геннадіївна*

Глава 7.

Управління господарською діяльністю

*Бандурка Олександр Олександрович,
Пчелін Віталій Борисович*

Глава 8.

Управління торговельною діяльністю

*Петков Сергій Валерійович,
Коваленко Володимир Васильович*

Глава 9.

Управління промисловістю

Гаращук Володимир Миколайович

Глава 10.

Управління агропромисловим виробництвом

*Грохольський Володимир Людвігович,
Курило Володимир Іванович*

Глава 11.

**Управління регіональним розвитком, будівництвом
і житлово-комунальним господарством**

*Добкін Михайло Маркович,
Музичук Олександр Миколайович*

Глава 12.

Управління інфраструктурою

*Конопльов В'ячеслав В'ячеславович,
Коломоєць Тетяна Олександрівна*

Глава 13.

**Управління використанням природних ресурсів
та охороною навколишнього середовища**

Кузніченко Сергій Олександрович

Глава 14.

Управління у сфері захисту економічної конкуренції

*Зінов Павло Іванович,
Чапала Ольга Юріївна*

Глава 15.

Управління зовнішньоекономічною діяльністю

*Пишонка Артем Вікторович,
Салманова Олена Юріївна*

Глава 16.

Управління у галузі освіти та науки

*Шаповал Роман Володимирович,
Гарна-Іванова Інна Олександрівна*

Глава 17.

Управління культурою

*Стеценко Семен Григорович,
Андрєєва Ольга Борисівна*

Глава 18.

Управління в сфері охорони здоров'я

*Стеценко Валентина Юрійвна,
Тіхонова Марія Анатоліївна*

Глава 19.

Управління у сфері соціального захисту населення

*Левченко Катерина Борисівна,
Джафарова Марина В'ячеславівна*

Глава 20.

Управління в сфері оборони

*Тищенко Микола Маркович,
Дивак Микола Миколайович*

Глава 21.

Управління у сфері забезпечення національної безпеки

*Лекарь Сергій Іванович,
Завальний Михайло Володимирович*

Глава 22.

**Управління у сфері забезпечення громадського порядку
та громадської безпеки**

*Ковальська Віта Володимирівна,
Подорожній Євген Юрійович.*

Глава 23.

Управління юстицією

*Гусаров Сергій Миколайович,
Василенко Віктор Михайлович*

Глава 24.

Управління закордонними справами

Битяк Юрій Прокопович